

■ REWIZJA NARODOWYCH MITÓW I IDEOWYCH UTOPII

Krytycznej ocenie zostały poddane w powieści również mity, które wpływają na postawy polityczne bohaterów utworu. Jednym z najważniejszych jest głoszona przez Seweryna Barykę, ojca Cezarego, idea „szklanych domów”. W konfrontacji z rzeczywistością okazuje się ona całkowicie mrzonką, niemożliwym do zrealizowania szlachetnym marzeniem. W drugiej części utworu Żeromski poddaje rewizji mit ziemiańskiego dworu i jego stylu życia, który w naszej tradycji został uznany za esencję polskości. Ta partia powieści nasycona jest aluzjami do *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza i uwodzi sielską atmosferą. Swój dystans do tego idyllicznego świata pisarz podkreśla przez wprowadzenie do opisu Nawłoci elementów parodystyczno-komediowych. Artysta nie pozostawia wątpliwości, że ziemiański model egzystencji jest anachroniczny we współczesnym świecie, a idea solidaryzmu społecznego to utopia. Zwłaszcza wizyta w Chłodku uświadamia Cezaremu sztuczność i fałsz niemal familiarnych stosunków między państwem i służbą.

■ GŁÓWNY BOHATER

Przedwiośnie to nie tylko powieść polityczna, lecz także edukacyjna. Jej fabuła ogniskuje się wokół kolejnych etapów dojrzewania głównego bohatera, kształtowania się jego poglądów i systemu wartości. Osobowość Cezarego Baryki formują wydarzenia historyczne, których jest świadkiem, takie jak rewolucja 1917 r. w Rosji czy wojna polsko-bolszewicka 1920 r. Styka się on z różnymi ideami i silnymi osobowościami. Najczęściej zachowuje wobec nich dystans i stara się być krytyczny. Przeżywa liczne rozterki i rozczarowania. Silne piętno zostawiają też na jego psychice i osobowości dramatyczne przeżycia osobiste, np. śmierć rodziców, gehenna w Baku, fascynacje i zawody miłosne. Cezarego cechują typowe dla osób w jego wieku bunt przeciwko światu i jednocześnie głód życia oraz odwaga w zdobywaniu nowych doświadczeń.

WARTO WIEDZIEĆ

Przedwiośnie zostało przeniesione na ekran dwa razy. W 1928 r. odbyła się premiera kinowej adaptacji powieści w reżyserii Henryka Szary. Niestety nie zachowała się żadna kopia tego niemego filmu. Scenariusz do niego napisali futurystyczny poeta Anatol Stern i powieściopisarz Andrzej Strug. W 2001 r. na ekrany wszedł film Filipa Bajona, w którym główną rolę zagrał Mateusz Damięcki.